

суду щодо винуватості особи у вчиненні злочину. Тож при доведеності тих або інших фактів, слідчий вправі внести у відповідні інстанції або посадовим особам подання про вжиття заходів з усунення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину.

По-третє, зволікання у встановленні та усуненні причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, може привести до вчинення аналогічних злочинів у майбутньому.

Бібліографічні посилання

1. Курс кримінології: Загальна частина: Підручник; У 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін.; За заг. ред. О.М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – Кн. 1. – 352 с.
2. Сахаров А.Б. О личности преступника и причинах преступности в СССР. М.: Госюриздат, 1961. – 277 с.
3. Тарасов Ю.Н. Философия науки. – Воронеж: МОУ ВЭПИ, 2006. – 212 с.
4. Зуйков Г.Г. К вопросу о понятии причин преступления и условий, способствующих его совершению // Вопросы предупреждения преступности. Вып. 2. – М.: Юрид. лит., 1965. – С. 3-18.
5. Кудрявцев В.Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования: Учеб. пособие для вузов. – М.: ФОРУМ-ИНФРА-М, 1998. – 216 с.
6. Криминология / Под ред. проф. Н.Ф. Кузнецовой, проф. Г.М. Миньковского. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 566 с.

Надійшла до редакції 06.12.2012

В.М. Бойко

кандидат юридичних наук

(Український державний університет
фінансів та зовнішньої торгівлі)

УДК 343.326

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ТЕРОРИЗМУ ТА ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Сучасний тероризм та організована злочинність – схожі явища. Глобалізаційні тенденції ще більше поєднують їх, а в світлі розвитку політичних, економічних та соціальних стосунків вони взаємодіють.

Ключові слова: тероризм, організована злочинність, глобалізація, взаємодія.

Характерной чертой современного мира является глобализация, которая имеет свое влияние как на терроризм, так и на организованную преступность. Два этих явления в свете глобализационных процессов тесно взаимодействуют.

Ключевые слова: терроризм, организованная преступность, глобализация, взаимодействие.

Modern terrorism and organized crime - similar phenomenon. Globalization trends further combine them, and in the light of political, economic and social relations they interact.

Keywords: terrorism, organized crime, globalization, interaction.

Постановка проблеми. Тероризм і організована злочинність – це два схожі феномени сучасного світу, хоча і мають істотну різницю. Так, дії суб'єктів організованої злочинності спрямовані проти конкретної політики в галузі забезпечення законності, а не проти існуючих владних структур. У цілому вони готові працювати в рамках існуючої системи до тих пір, поки це можливо. Терористичні формування, навпаки, мають політичні цілі, що спрямовані найчастіше на зміни обставин, які склалися або на рівні держави, або на міжнародному рівні. Але їх діяльність може співпадати за стратегічними і тактичними цілями. Обидва явища характеризуються своєю високою суспільною небезпекою.

Даний процес інтеграції цих явищ, на наш погляд, потребує детального вивчення, оскільки відсутність дійсного статусу даних різновидів злочинної діяльності призводить до відсутності потрібної протидії з боку державних органів, які займаються боротьбою зі злочинністю. Більшість кримінологів вважає, що організована злочинність і тероризм є взаємодіючими соціальними явищами, які потребують узгоджених заходів щодо їх усунення і нейтралізації. Очевидно, що організована злочинність за своєю сутністю і внутрішньою логікою розвитку об'єктивно створює передумови для стимулювання тероризму. У той самий час на організовану злочинність здійснює вплив тероризм, який ініціює її розвиток, розширює можливості злочинних формувань у досягненні своїх цілей.

Виклад основного матеріалу. Як тероризм, так і організована злочинність у досягненні своєї мети можуть ставити другорядні цілі. Використання організованою злочинністю тактики терору, спрямованої проти держави і її представників, намагання зашкодити розслідуванням, веденню енергійної політики уряду в боротьбі з ними, ліквідація активних співробітників правоохоронних органів, здійснення впливу на суд з метою ухвалення ним більш легких вироків тощо – характерні методи діяльності організованих злочинних груп та злочинних організацій. У свою чергу, терористичні угруповання для фінансування терористичної діяльності вдаються до участі в наркобізнесі, торгівлі зброєю, викрадення людей, здирства.

Таким чином, ми бачимо, що терористичні організації є різновидом загальнокримінальних злочинних форм співучасті. У той самий час організовані злочинні групи використовують терористичні методи боротьби та протистояння, займаються екстремістською діяльністю.

Одним з факторів, що веде до злиття міжнародного тероризму та організованої злочинності, є зміна політичного напрямку. Ті держави, що підтримують тероризм, все менш виявляють бажання бути причетними до терористичних актів, і все більше країн намагається не потрапляти під критерії, за якими їх можуть включити до списку держав, що підтримують тероризм. Оскільки терористичні організації стикаються з тим, що фінансова підтримка з боку урядів слабка, вони, за можливістю, частіше звертаються до злочинних організацій і до загальнозлочинної діяльності як альтернативного джерела засобів. Можна не сумніватися, що в подальшому терористичні групи майже напевно будуть активніше

прагнути до участі у злочинній діяльності з метою добування засобів для фінансування політичного тероризму [1, с. 61].

Зовнішня відмінність, що проводиться між злочинністю і тероризмом, ґрунтується на застарілому уявленні про обидва ці явища. Відомий вислів про те, що злочинці скоюють злочини заради наживи, а терористи мають виключно політичні цілі, не відповідає реальному стану речей в даний час. Злочинці більше не належать до ієрархічних організацій, які не представляють загрози державі, як це було у разі сіцилійської мафії або японської якудзи. Терористи, часто за підтримки загальнокримінальної злочинності, нерідко поперемінно виступають то в ролі злочинців, то знову у ролі терористів. Мережеві структури злочинності і тероризму дозволяють їм зрощуватися, свідомо або несвідомо: ці дві групи можуть безпосередньо працювати спільно або підтримувати зв'язок через своїх посібників. Наприклад, у Лос-Анджелесі та сама школа іноземних мов, яка забезпечила візовими документами деяких з терористів, що захопили літаки 11 вересня 2001 року, також постачала їм повій з крупної мережі торгівлі людьми [2, с. 55–56].

Історично організована злочинність та тероризм завжди діяли через кордони. Вже в тридцятих роках ХХ століття італійські мафіозі, що осіли в США, їздили до Кобе (Японія) і Шанхаю (Китай) за наркотиками, а члени різних американських банд ховалися від американського правосуддя в Китаї. Члени Ірландської республіканської армії знаходили притулок в ірландських общинах за кордоном, які також надавали фінансову підтримку організації в Ірландії. Що є новим, так це швидкість і частота взаємодій між цими двома різновидами транснаціональної злочинності, а також інтенсивність їх співпраці.

Як злочинці, так і терористи створили транснаціональні мережі, розосередивши свою діяльність, планування і логістику по декількох континентах і тим самим сильно ускладнили роботу правових систем, які здійснюють боротьбу з транснаціональною злочинністю у всіх її проявах. Глобалізація також сприяє транснаціональним злочинцям. Терористи і злочинці переміщують людей, гроші і товари в світі, де потоки людей, грошей і товарів, забезпечують чудове прикриття їх справжньої діяльності. Як терористи, так і транснаціональні злочинні угруповання "глобалізувалися", щоб закріпитися на нових ринках, увічнити свою діяльність і уникнути виявлення.

Міжнародна організована злочинність "глобалізувала" свою діяльність з тих же причин, що і законослухняні транснаціональні корпорації. Транснаціональні корпорації відкривають свої філіали і відділення у всьому світі, щоб отримати користь з привабливих ринків робочої сили або сировини. Те саме роблять і незаконні підприємства. Крім того, міжнародні підприємства, як законні, так і незаконні, також створюють у всьому світі свої підрозділи для задоволення своїх потреб у виробництві, маркетингу і дистрибуції. Незаконні підприємства здатні розширювати географію своєї діяльності, щоб скористатися цими новими економічними умовами, створеними завдяки революції у сфері зв'язку і

міжнародного транспорту. Терористи також "глобалізувалися", використовуючи можливість залучати до своїх лав нових членів у міжнародних масштабах, щоб бути ближче до діаспори, яка може надавати їм технічну і фінансову допомогу, і мати доступ до багатших общин [3, с. 18].

Закінчення «холодної» війни мало величезний вплив на зростання транснаціональної злочинності. З припиненням конфронтації наддержав імовірність виникнення великомасштабного конфлікту зменшилася. Але з кінця 80-х років XX століття відбулося феноменальне збільшення числа регіональних конфліктів. На жаль, нерідко зброя і людські ресурси, живлячі ці конфлікти, поставляються по транснаціональних злочинних мережах, по яких також здійснюється торгівля наркотиками, дефіцитними товарами і людьми. У свою чергу, ці конфлікти породили безпрецедентне число біженців і зруйнували законну економіку відповідних регіонів, що згодом перетворилися на благодатний ґрунт для поповнення рядів терористів і створення нових притулків для планування терактів і підготовки їх виконавців.

Зростанню незаконної транснаціональної діяльності сприяли великі технічні досягнення епохи, що наступила після закінчення Другої світової війни. Зростання комерційних повітряних перевезень, поліпшення у сфері телекомунікацій (включаючи телефон, факс і Інтернет) і зростання міжнародної торгівлі спростили рух товарів і людей. Злочинці і терористи використовують анонімність в Інтернеті й інші форми комп'ютерних комунікацій для планування і здійснення своїх акцій. Терористи, що вчинили атаки 11 вересня 2001 року, використовували для відправки повідомлень і придбання авіаквитків загальнодоступні комп'ютери. Аналогічним чином колумбійські наркоторговці використовують для планування і здійснення своїх операцій шифровані електронні повідомлення.

Глобалізація внутрішньо пов'язана з ідеологією вільних ринків і вільної торгівлі і зменшенням державного втручання. На думку прихильників глобалізації, скорочення міжнародного регулювання і ліквідація бар'єрів для торгівлі й інвестицій сприятимуть зростанню торгівлі і прискоренню розвитку. Але ті самі умови, які сприяють створенню загальної "глобалізованої" атмосфери, мають вирішальне значення для зростання злочинності. Злочинні угруповання і терористи використовували скорочення державного регулювання і послаблення прикордонного контролю, тобто велику свободу, що з'явилася їх наслідком, для розширення своєї діяльності – вони все більше і більше перетинають кордони, охоплюючи нові регіони миру. Подібні контакти стали частішими, і швидкість, з якою вони відбуваються, збільшилась. Зростання легальної торгівлі регулюється правилами митного та прикордонного контролю, транснаціональні злочинні угруповання використовують "лазівки" в державних правових системах для розширення своєї діяльності. Вони здійснюють поїздки в ті регіони, в яких вони не підлягають екстрадиції, створюють свої бази в країнах з неефективними або корумпованими правоохоронними системами і "відмивають" свої гроші в країнах, де

жорстко виконується банківська таємниця або відсутній ефективний контроль. Сегментуючи свою діяльність, як злочинці, так і терористи пожинають плоди глобалізації, одночасно знижуючи ризик при здійсненні своїх операцій [2, с. 58].

У другій половині XX століття об'єм глобальної торгівлі надзвичайно виріс. У цю "річку" законних товарів влився і "струмочок" незаконних товарів, який стає все могутнішим. Виявлення незаконних товарних потоків всередині законних є справжньою проблемою. Перевірці піддається дуже невеликий відсоток контейнеровозів, що полегшує провезення наркотиків, зброї і контрабанди. Наркотики можуть перевозитися на риболовних, спортивних та індивідуальних судах.

У останні десятиліття спостерігалось зростання багатьох форм "глобалізованої" злочинності. Торгівля наркотиками стала першим незаконним сектором, що збільшив свої прибутки у глобалізованому світі. Злочинці одержали величезний прибуток від торгівлі наркотиками, і багато терористичних угруповань використовували наркобізнес як важливе джерело свого фінансування. Але у міру зростання конкуренції на ринку наркотиків і посилення у відповідь міжнародних дій правоохоронних органів прибутки стали зменшуватися, тому багато злочинців і терористів стали використовувати інші види злочинів, здійснення яких спрощується економічною глобалізацією. І злочинці, і терористи згодом отримали фінансову вигоду із зростання торгівлі зброєю і людьми. Також спостерігалось величезне зростання обсягів незаконної торгівлі зникаючими видами тварин, небезпечними відходами, краденими витворами мистецтва і предметами антикваріату, а також контрафакції і злочинів, пов'язаних з кредитними картками.

Розвинулася ціла індустрія послуг для обслуговування транснаціональних злочинців всіх мастей. У неї входять постачальники фальшивих документів, фахівці з "відмивання" грошей і навіть висококласні професіонали, що надають юридичні, фінансові і бухгалтерські послуги обом групам. Ілюстрацією цієї тенденції служить той факт, що один з старих банків "Ріггс" у Вашингтоні (округ Колумбія), серед законослухняних клієнтів якого були американські президенти і дипломати багатьох країн, піддався судовому переслідуванню за "відмивання" грошей диктатора Екваторіальної Гвінеї і сприяння переказу грошей терористам, що призвело до виплати штрафу у розмірі 25 млн. дол. Цей випадок показує, що діяльність злочинців і терористів не завжди обмежується рамками тіньової економіки, але часто розповсюджується і на легальну економічну систему [2, с. 58–59].

Бібліографічні посилання

1. Требин М. П. Тероризм в XXI веке. – М., 2003.
2. Шеллі Л. Глобалізація злочинності та тероризму. // Інформаційний бюлетень РНБО України. – 2006. – № 5. – С. 55–61.
3. Яцько А.М. Онтологія насильства: терор і тероризм як елемент політичної боротьби. // Українські проблеми. – 1998. – № 1. – С. 16–23.

Надійшла до редакції 19.10.2012